

SLOVENCİ V PREDMARČNI DOBI

Slovensko narodno gibanje:

- Habsburška monarhija je sestavljena iz 18 dežel

v deželah z nemškim prebivalstvom je prizadevanje za narodnost, kulturo, jezik

imajo lastno vero, nacionalnost, → tradicionalno gospodarstvo...

Metternich poskuse uresničitve teh teženj zatira:

1. S policijskim in vojaškim nasiljem:

- **Hrvati:** razvijejo Ilirsko gibanje- in bi se tako naj skupaj s **Slovenci** zlili v Ilirski narod
- **Srbi** (Vojvodina Srbija): ideja o politični in kulturni avtonomiji znotraj Habsburške monarhije
- **Čehi, Poljaki:** oba naroda imata zgodovinsko državo v preteklosti - želja po avtonomiji
- **Madžari:** METTERNICH JIH NE MORE ZATIRATI ☐ lahko uporabljajo svoj jezik

- o v Slovenskih deželah prevladuje **pokrajinska/deželna/regionalna zavest**, manj je bilo narodne zavesti, ki bi slovenske dežele povezala v en narod (Kranjci=Slovenci, na Štajerskem in Koroškem pa je bila le 1/3 Slovencev)
- o toda narodnozavednim je kljub razcepljenosti na dežele uspelo ustvariti naziv Slovenije za naš prostor

2. Metternichov absolutizem v javnosti dopušča le kulturno in jezikovno dejavnost:

na Slovenskem: dela namenjena preprostemu človeku ☐ k temu prispeva

ČRKARSKA

Kranjskem)

Štajerskem)

Med črkopisom **METELČICO** (na
in **DANJČICO** (na

VOJNA

prepovedani
zaradi
BOHORIČICE

o Literarna dela:

- Bleiweis: Velika pratika
- Izhajanje Kmetijskih in rokodelskih novic
- Prešernov krog: Kranska Čbelcica
- Cigljeva povest: Sreča v nesreči

o 2 TABORA:

1. Konservativni tabor/Bleiweisov krog:

- podporniki: kmetje, duhovščina (inteligentni slovenski ljudje)
- dejavnost:

- o širjenje ideje po potrebi po šolanju in strokovnosti kmetov
- o kritika liberalizma-saj kvari ljudi/povzročajo tekmovalnost
- o preučevanje slovenščine, pisave, geografskega vprašanja slovenskih dežel
- lojalen odnos do oblasti – zavzemajo se za jezikovne in šolske reforme, ki NE ogrožajo monarhije
- l.1843: prvi slovenski časopis: Kmetijske in rokodelske novice
 - o strokovne teme in gospodarsko izobraževanje kmetov
 - o objavljali so tudi dela Franceta Prešerna (toda preprosemu prebivalstvu ni bil razumljiv)-ni lojalen(Zdravljica:izražena težnja po neodvisnosti slovenskega naroda)
 - o najbolj popularen Fran Vesel Koseski: spevne, ljudstvu berljive pesmi, lojalni cesarju

2. Demokratični tabor/Prešernov krog:

- dejavnost:
 - o literarno: izdajanje pesniškega almanaha Krajnska čbelica:
 - izhajanje: 1830-34
 - ustvarjalci: Prešeren, Čop, urednik Miha Kastelic
 - namen: povzdigi slovenskega jezika na raven evropskih jezikov, kakovostna poezija
 - črkarska vojna & čistost slovenskega jezika(brez dialekta)⇒enoten slovenski knjižni jezik=krepitev narodne zavesti
 - o politično: odvracanje lillirističnih idej z združitvijo s Hrvati
 - o nacionalno: enoten jezik=večja zavest
- dejavnost je zaradi prešibke ekonomske moči kratko delovala (l.1834 prenehajo izdajati Krajnsko čbelico-pomembnejši postanejo konservativci)

STANKO VRAZ:

- o Ilirizem/južno-slovansko narodno,politično gibanje, sredina 19.stol.
- o podpirajo ga intelektualci na Štajerskem in Koroškem
- o največji zagovornik: je Stanko Vraz (višje slovstvo naj se piše v ilirizmu, preprostejše pa v slovenščini)

Gospodarstvo v predmarčni dobi:

INDUSTRIALIZACIJA:

- Rast industrializacije-prehod iz ročne v strojno proizvodnjo □ dejavniki, ki so potrebni za rast industrializacije:
 - politični sistem in nacionalna sestava države
 - nahajališča surovin
 - materialno bogastvo & ugled meščanstva-(so nosilci industrializacije v Evropi)
 - prometna infrastruktura
 - znanstvene ustanove in njihovo delovanje

Slovenci niso imeli naštetih dejavnikov-ni pogojev za širjenje industrializacije □ gospodarska zaostalost (v primerjavi z Čehi, Avstrijo in Italijo; toda naprednejši od Galicije in V monarhije)

[parni stroj: najprej V Trstu: 1818-parnik, prevažal potnike od Trsta do Benetk;] 25 parnikov zunaj □ za tekstilno ind./predilnice bombaža Ajdovščina,Lj,Preboldu

□ v prehrambeni ind./ parni mlini v Lj, varenje piva v

Laškem

□ prva strojna papirnica v Vevčah: 1842

□ kovinska ind./Prevalje:1836-pridobivanje valjane

pločevine

(za tračnice)-iz rudnika premoga v Lešah

Lipica: livarna in valjarna železa

Dvor pri Žužemberku:tovarna strojev,

livarna

(za dele strojev, mostove, ograje)

- star fužinarski način proizvodnje železa

- največji lastniki fužin:Zois&Ruardi(industrializacija-

KIDd.d)

RUDARSTVO: - premog-najpomembnejše pogonsko gorivo

- rudnik Leše pri Prevaljah (Koroška), Zagorje, Hrastnik, Trbovlje

- malo rude-izkop le za proizvodnjo potreb okolice (z izgradnjo železnice so se začele v bližini graditi tovarne in podjetja-izvoz: Trbovlje:steklarna, Zagorje:cinkarna)

- izjema je le Ljubljana:rafinerija sladkorja(z premogom po Savi)

- drugi rudniki: svinec v Mežici,Črni na Koroškem;
ž.srebro:Idrija

V predmarčni dobi še vedno prevladujejo manufakture in založništvo, ne pa strojni način proizvodnje; Manufakture:steklارstvo,papir,tekstil;
Založništvo:platnarstvo, svilarstvo, čipkarstvo

PROMET:

- Morski promet: Josef Ressel:1827 patentira ladijski vijak, Fulton: parnik z lopatastim pogonom
- Železnica: Slovenski prostor postane med naprednejšimi